

Q&A Evaluatie bestrijding en toekomstige aanpak Aziatische Hoornaar – Interne informatie voor Gemeenten

Naar aanleiding van de recente informatiebijeenkomst van de provincie met gemeenten op 29/4/2025 over de aanpak van de Aziatische hoornaar in het verleden en in de toekomst ontvangen gemeenten dit Q&A-document. Het bevat informatie over wat er ambtelijk gedeeld is tijdens de bijeenkomst en antwoorden op veelgestelde vragen. Daarnaast brengt het in beeld hoe we in de toekomst gezamenlijk invulling kunnen geven aan de beheersopgave die geldt voor de Aziatische hoornaar. De aanpassing van het provinciale beleid is nog in voorbereiding en daarmee nog niet vastgesteld. Het verzoek is daarom om deze informatie vooralsnog alleen voor eigen gebruik te hanteren. Het beleid zal naar verwachting in de komende periode worden vastgesteld, u wordt dan geïnformeerd. Tussentijds zal vanuit de provincie ambtelijk samen met de gemeentelijke projectgroep (die is samengesteld naar aanleiding van de recente bijeenkomst) aan de slag gegaan worden met de nadere uitwerking. Vragen die er leven bij de gemeenten kunnen in deze projectgroep ingebracht worden.

1. Evaluatie van de bestrijding tot 2024

Wat is het beleid van de Provincie Limburg geweest ten aanzien van de bestrijding van de Aziatische hoornaar in de periode 2020 t/m 2024?

Vanaf 2020 zijn in Limburg de eerste Aziatische hoornaars gesignaleerd. De provincie begon toen met het opvolgen van meldingen van de NVWA en het verwijderen van nesten. Vanaf 2022 is het beleid geïntensiveerd: er werd een pilot gestart voor gericht opsporen en verdelgen, waarvoor 42.000 euro werd ingezet. Deze succesvolle aanpak leidde in 2023 tot een meerjarige opdracht aan NatuurlijkRob, met een budgetplafond van 215.000 euro. Door de snelle toename van het aantal nesten was dit budget echter binnen twee jaar volledig uitgeput. In 2024 moest het volledige budget van 2025 vervroegd worden ingezet, plus 40.000 euro extra. In totaal zijn tussen 2022 en 2024 zo'n 334 nesten bestreden: 21 in 2022, 69 in 2023 en 244 in 2024. Qua middelen is in totaal tegen de 3 ton ingezet. Ondanks deze maximale inzet bleef het aantal nesten jaarlijks verveelvoudigen en dus ook de benodigde budgetten voor de opsporing en bestrijding.

2. Veranderende verantwoordelijkheid

Waarom zullen gemeenten vanaf 2025 ook zelf te maken krijgen met de bestrijding van de Aziatische hoornaar?

De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) is een invasieve exoot (uitheemse soort) die zich sinds de eerste waarnemingen in 2017 snel heeft gevestigd en verspreid in Nederland. De Aziatische hoornaar komt voor op de Unielijst van de EU-Exotenverordening. Voor soorten op de Unielijst geldt dat ze potentieel een bedreiging kunnen vormen voor de inheemse biodiversiteit.

Afhankelijk van het stadium van invasie (vroeg stadium met beperkte verspreiding of wijdverspreid) moeten voor soorten op de Unielijst maatregelen worden genomen ter preventie, verwijdering of beheersing.

Voor artikel 17-soorten geldt een verwijderopgave en neemt de provincie het initiatief en draagt de kosten. Voor artikel 19-soorten geldt een beheersopgave en prioriteert de provincie op Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerkgebieden. Terreineigenaren worden verondersteld om voor deze wijdverspreide soorten hun (mede-) verantwoordelijkheid te nemen en vanuit hun belangen beheersmaatregelen te nemen. De provincie neemt hierbij een faciliterende en ondersteunende rol aan, door bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van kennis en financiële middelen en het stimuleren van samenwerking. De provincie blijft eindverantwoordelijke voor de uitvoering van de EU-Exotenverordening.

In 2021 verschoof in Nederland de opgave vanuit de EU-Exotenverordening voor de Aziatische hoornaar van volledige uitroeiing (verwijderingsopgave cf artikel 17) naar het beperken van verdere verspreiding (beheersopgave cf artikel 19).

Destijds is in overleg tussen provincies afgesproken om voorlopig toch een verwijderingsambitie te blijven nastreven om de opmars van de soort naar de noordelijke provincies tegen te gaan. De Provincie Limburg heeft daarom tot en met 2024 actief nesten opgespoord en alle gemelde nesten laten bestrijden.

Vanaf 2025 wordt de verwijderingsopgave landelijk niet langer als haalbaar gezien. Dit mede op basis van het beleidsadvies "Hoe verder met de Aziatische hoornaar" van het EIS Kenniscentrum Insecten (2024). Hierin wordt gesteld dat in de afgelopen periode met maximale inzet van middelen de uitbreiding van de Aziatische hoornaar niet kon worden gestuit, hooguit vertraagd. Door de beperkte detectiemogelijkheden worden teveel nesten gemist, blijft de populatie groeien en neemt het aantal nesten jaarlijks toe met een factor 5-7.

Provincies bestrijden de Aziatische hoornaar vanuit hun biodiversiteitsopgave. In het EIS-rapport wordt echter aangegeven dat biodiversiteit geen argument is voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Dit omdat de Aziatische hoornaar vooral voor de gemakkelijk beschikbare prooien gaat, die dicht bij de mens voorkomen en dus vaak talrijk zijn. Continuering van de bestrijding met als doel volledige verwijdering wordt vanuit het belang biodiversiteit niet langer als verdedigbaar gezien en ook niet als kosteneffectief. Strekking van het beleidsadvies is dat we moeten leren leven met de Aziatische hoornaar. Waar er zorgen zijn over de schade aan biodiversiteit kan geprioriteerd worden op locatie-specifieke bestrijding van nesten.

Vanuit het belang openbare orde en veiligheid is het bestrijden van specifieke overlastgevende nesten of van nesten die een gevaar zouden kunnen vormen voor de volksgezondheid soms wel aangewezen. Dit is

een taak die past binnen de verantwoordelijkheid van terreineigenaren en die van gemeenten als primair verantwoordelijke voor de fysieke leefomgeving. Zij kunnen hierbij zelf de afweging maken of en wanneer bestrijding noodzakelijk is. De Provincie is voornemens in 2025 terreineigenaren en gemeenten te ondersteunen bij het oppakken van deze rol.

Omslagpunt al bereikt in 2021

Wettelijke grondslag	Opgave	Taak provincie
Art 17 EU Exotenverordening (Provinciale categorie 1) - Nieuw gevestigde exoten - Vroeg stadium invasie	Te verwijderen Unielijstsoort (eliminatie-opgave) Gehele verwijdering is nog mogelijk	<u>Provincie</u> - neemt het initiatief bij de te nemen maatregelen - draagt de kosten.
Art 19 EU Exotenverordening (Provinciale categorie 2) - Gevestigde soorten - Wijdverspreid aanwezig	Te beheersen Unielijstsoort (beheersopgave) - Verwijdering niet meer mogelijk - Opgave: beheersbaar houden: - Voorkomen verdere verspreiding - Indammen verspreiding - Uitroeien indien mogelijk en kosteneffectief	<u>Provincies</u> prioriteren op N2000 gebieden en>NNL gebieden en hebben beleidsvrijheid bij de aanpak. (mede-)financieren van projecten, - stimuleren of faciliteren van samenwerking - uitvoeren van onderzoek - informatievoorziening <u>Terreineigenaren</u> nemen hun (mede-) verantwoordelijkheid vanuit hun belangen

3. Rol van de Provincie Limburg (2025)

Hoe wordt de samenwerking tussen gemeenten en de Provincie georganiseerd?

De Provincie Limburg blijft betrokken bij de aanpak van de Aziatische hoornaar, met name vanuit haar verantwoordelijkheid voor biodiversiteitsbehoud. Zij is voornemens om het voortouw te blijven nemen bij de bestrijding van nesten in biodiversiteitshotspot en om terreinbeheerders, vrijwilligers en gemeenten te ondersteunen bij het nemen bij het bestrijden van de Aziatische hoornaar vanuit hun eigen rol en taak.

1. Beperkte provinciale bestrijding van secundaire nesten (biodiversiteitspijler)

De Provincie is voornemens vanaf 2025 te prioriteren op het bestrijden van secundaire nesten binnen (natuur)gebieden met een concreet risico voor kwetsbare insectensoorten en flora, of leefgebieden van wilde bijen of rode lijstsoorten. Ook kunnen nesten op provinciale gronden of langs provinciale wegen worden bestreden wanneer sprake is van overlast. Daarnaast is er in 2025 beperkt ruimte om gemeenten te ondersteunen bij de bestrijding van probleemnesten, mits sprake is van een duidelijke risicosituatie en wanneer gemeenten hier zelf (nog) niet in kunnen voorzien. De provincie is voornemens de uitvoering te laten gebeuren via een meervoudige onderhandse aanbesteding.

2. Ondersteuning van vrijwilligers (o.a. imkers) bij monitoring en bestrijding van primaire nesten

De Provincie is voornemens bestaande vrijwilligersgroepen, vaak afkomstig uit de imkerij, op verzoek te

ondersteunen bij de monitoring, coördinatie, voorlichting en de aanpak van primaire nesten. Zij zijn niet verantwoordelijk voor de bestrijding maar kunnen een belangrijke ondersteunende rol spelen.

3. Ondersteuning van gemeenten bij opleiding en organisatie van bestrijding

De provincie is voornemens gemeenten te ondersteunen bij het opleiden van personeel en bij het inregelen van een passende werkwijze voor meldingen en opvolging hiervan.

4. Onderzoek ter onderbouwing van het beleid

Om het beleid op wetenschappelijke basis te blijven onderbouwen, is de Provincie voornemens om een pilotonderzoek te doen naar de predatie van de Aziatische hoornaar op zeldzame insectensoorten en de impact op de bestuiving van kwetsbare flora.

4. Wat wordt er concreet van gemeenten verwacht?

Wat wordt er concreet van gemeenten verwacht?

Aangezien er sprake is van een beheersopgave voor de Aziatische hoornaar zijn terreineigenaren zoals gemeenten voortaan (mede)verantwoordelijk voor het beoordelen of bestrijding van de Aziatische hoornaar noodzakelijk is op hun grondgebied. Daarbij wordt uitgegaan van een lokale afweging op basis van openbare orde, veiligheid en mogelijke overlast. Er is naar aanleiding van de recente bijeenkomst met de gemeenten een projectgroep samengesteld die zal werken aan een praktische leidraad om te bepalen wanneer bestrijding wenselijk is. Hierbij wordt gedacht aan locaties zoals scholen, sportvelden of in de buurt van terrassen, waar de aanwezigheid van een nest tot concrete risico's kan leiden.

Provincie Limburg is voornemens om vanaf 2025 te prioriteren bij het verwijderen van nesten op haar biodiversiteitstaakopgave. De insteek is om daarnaast ook gemeenten te ondersteunen bij het oppakken van hun verantwoordelijkheid, het ontwikkelen van expertise, het inregelen van hun taak en in het aanpakken van probleemnesten (nesten op risicolocaties of met acute gevaarzetting). Het uitgangspunt is dat gemeenten in de toekomst deze taak en de bijbehorende kosten zelf op zich gaan nemen. De provincie hecht aan het zorgvuldig inregelen van deze medeverantwoordelijkheid en wil in 2025 vooral gezamenlijk optrekken en aan het einde van het hoornaarseizoen deze samenwerking evalueren en naar aanleiding daarvan waar nodig bijsturen.

Krijgen gemeenten ondersteuning bij opleiding en bestrijding?

Ja, in 2025 is de provincie voornemens om te faciliteren dat gemeentelijk personeel dat betrokken is bij de bestrijding van de Aziatische hoornaar opgeleid kan worden in het signaleren en veilig verwijderen van primaire nesten van de Aziatische hoornaar en het geven van de juiste publieksvoorlichting. Daarnaast kunnen gemeenten samenwerken met lokale imkersnetwerken, die vaak al ervaring hebben met opsporing en bestrijding. Ook kunnen bestrijdingsbedrijven worden ingeschakeld, mits zij géén gebruik maken van gif in de buitenruimte. Er zal verder uitgewerkt worden aan welke criteria de bestrijders en de gehanteerde methoden moeten voldoen.

Hoe gaan gemeenten om met meldingen van inwoners?

Tot en met 2024 werden meldingen hoofdzakelijk via Waarneming.nl geregistreerd en opgevolgd door het provinciale bestrijdingsteam. Met de nieuwe aanpak ligt er een medeverantwoordelijkheid bij de gemeenten. De eerdergenoemde projectgroep zal een leidraad ontwikkelen voor het gemeentelijk inrichten van het meldproces. Daarbij zijn meerdere routes mogelijk, bijvoorbeeld via Waarneming.nl en/of gemeentelijke apps. In het belang van de monitoring van de verspreiding is het advies om dit jaar zeker nog waarneming.nl als meldpunt te blijven gebruiken voor niet-spoed meldingen. Daarnaast zou een route voor spoedmeldingen via gemeenten kunnen lopen.

Het is van belang dat meldingen op de juiste plek binnenkomen en snel worden doorgezet naar de juiste partij, dit kunnen gemeentelijke bestrijders zijn, maar ook lokale imkers of externe bedrijven. Gemeenten hebben hierin beleidsvrijheid, maar het streven is om via een gezamenlijke lijn, met eenduidige communicatie richting inwoners, duidelijkheid en herkenbaarheid in de hele provincie te creëren.

5. Seizoen, nesten en risico-inschatting

Uitvliegen van de Aziatische hoornaar: wat betekent dit voor de aanpak van nesten?

De Aziatische hoornaar kent een redelijk voorspelbare seizoenscyclus, waarbij twee typen nesten ontstaan die elk hun eigen kenmerken en aanpak vereisen.

In het vroege voorjaar (maart–mei) bouwen koninginnen kleine zogeheten embryonesten die uitgroeien tot primaire nesten. Deze nesten bevinden zich vaak laag bij de grond en beschut, bijvoorbeeld in schuurtjes, onder dakranden of in heggen. Omdat ze klein en goed bereikbaar zijn, kunnen ze relatief eenvoudig worden verwijderd, vaak door ervaren vrijwilligers of opgeleide medewerkers van gemeenten. Meestal is hier geen gespecialiseerde apparatuur voor nodig.

In de zomer en het najaar (juli–november) ontstaan de grote, actieve secundaire nesten, vaak hoog in bomen, soms zo groot als een skippybal. Deze nesten kunnen een risico vormen voor voorbijgangers bij verstoring. Bestrijding van deze nesten vraagt professionele inzet, vaak met hoogwerkers of gespecialiseerde apparatuur. Voor terreineigenaren ligt hier de grootste maatschappelijke opgave.

Met hoeveel nesten moeten gemeenten rekening houden?

In 2024 zijn in Limburg nog alle gemelde nesten verwijderd. Kleine gemeenten hadden gemiddeld tussen de 0 en 8 secundaire nesten in het seizoen; grotere gemeenten tussen de 13 en 20. Een uitschieter was Maastricht, waar 34 nesten zijn verwijderd. Het is belangrijk te benadrukken dat dit aantallen zijn op basis van een beleid waarin álle gemelde nesten bestreden werden, dus niet alleen die met overlast of risico.

Voor het komende jaar wordt verwacht dat het aantal te verwijderen nesten per gemeente lager ligt, omdat het voornemen is om alleen nog geprioriteerde en overlastgevende nesten te bestrijden. Door het loslaten van het bestrijden van alle nesten kan op de langere termijn het aantal nesten dat overlast geeft en daarom verwijderd moet worden wel toenemen.

Een tijdige en goed georganiseerde aanpak, waarbij gemeentelijke diensten samenwerken met vrijwilligers of imkers, helpt om vroeg in het seizoen embryonesten en primaire nesten op te sporen. Door deze in een vroeg stadium te verwijderen, wordt voorkomen dat er eventueel later in het seizoen een secundair nest moet worden verwijderd.

Concentratie nesten 2024

Aziatische hoornaar nesten - Seizoen 2024 - per Gemeente (Limburg)

Bronnen: Michelle Smeets/Natuurlijk Rob, waarneming.nl, Zeeland AH taskforce

Gemeente	Aantal nesten			Succes%	Type nest			Nesten per km2 (land)	Rangorde nesten per km2
	Verwijderd	Niet Verwijderd	Totaal		Embryo	Primair	Secundair		
Provincie Limburg	244	42	286	85%	42	49	195	0.14	3
→ Beek	9	2	11	82%	2	3	6	0.52	2
Beekdaelen	5	1	6	83%	1	2	3	0.08	17
Beesel	1	-	1	100%	1	0	0	0.04	26
Bergen (L.)	2	2	4	50%	0	0	4	0.04	24
→ Brunssum	6	-	6	100%	1	0	5	0.35	3
Echt-Susteren	11	-	11	100%	0	3	8	0.11	15
Eijsden-Margraten	8	1	9	89%	0	2	7	0.12	13
Gennep	3	1	4	75%	0	1	3	0.08	16
→ Heerlen	11	3	14	79%	4	3	7	0.31	6
Horst aan de Maas	9	2	11	82%	2	3	6	0.06	20
Kerkrade	2	2	4	50%	1	0	3	0.18	12
Landgraaf	6	-	6	100%	0	3	3	0.24	7
Leudal	13	5	18	72%	2	1	15	0.11	14
Maasgouw	-	1	1	0%	0	0	1	0.02	27
1 Maastricht	37	6	43	86%	3	6	34	0.77	1
Meerssen	1	-	1	100%	0	0	1	0.04	25
Mook en Middelaar	1	-	1	100%	0	0	1	0.06	21
Nederweert	7	-	7	100%	1	2	4	0.07	18
Peel en Maas	7	1	8	88%	3	0	5	0.05	22
Roerdalen	5	1	6	83%	1	1	4	0.07	19
5 Roermond	17	2	19	89%	2	4	13	0.31	5
2 Sittard-Geleen	25	2	27	93%	5	4	18	0.34	4
Stein	5	-	5	100%	1	1	3	0.24	8
Valkenburg aan de G	4	3	7	57%	0	2	5	0.19	11
3 Venlo	24	2	26	92%	3	3	20	0.21	10
Venray	5	3	8	63%	2	2	4	0.05	23
4 Weert	20	2	22	91%	7	3	12	0.21	9

Is de Aziatische hoornaar gevaarlijk voor de volksgezondheid?

Volgens het rapport van het Kenniscentrum Insecten (EIS) is de Aziatische hoornaar niet gevaarlijker voor de volksgezondheid dan gewone wespen, zoals de limonadewesp. Wel is bekend dat de soort agressief kan reageren wanneer het nest wordt verstoord. In zulke gevallen kunnen hoornaars in groepen aanvallen, wat risico's met zich meebrengt.

Voorzichtigheid is dan ook geboden, vooral bij werkzaamheden in de openbare ruimte. Gemeentelijke medewerkers die betrokken zijn bij groenonderhoud of snoeiwerkzaamheden moeten alert zijn op de mogelijke aanwezigheid van nesten. Het per ongeluk raken van een nest kan leiden tot gevaarlijke situaties. Voorlichting en instructie aan buitendiensten zijn daarom belangrijk.

6. Communicatie en meldingen

Is er centrale communicatie beschikbaar?

Ja. Binnen de projectgroep van gemeenten zal gewerkt worden aan een gezamenlijke communicatiestrategie. De Provincie stelt voor om hierin samen met gemeenten op te trekken, zodat inwoners in de hele provincie via eenduidige en begrijpelijke communicatie geïnformeerd worden over de voorgestelde nieuwe werkwijze rond de Aziatische hoornaar. Gemeenten worden nadrukkelijk

aangemoedigd om bij deze centrale lijn aan te sluiten. Dit voorkomt verwarring bij inwoners en draagt bij aan een effectieve verwerking van meldingen en opvolging.

7. Beleid in andere provincies en landen

Hoe gaan andere provincies en landen om met deze problematiek?

Net als Limburg bouwen ook andere provincies hun inzet geleidelijk af. Zeeland heeft gekozen voor een gefaseerde afbouw over drie jaar. Brabant beschouwt 2025 als overgangsjaar en beperkt de bestrijding vanaf 2026 tot natuurgebieden met risico voor biodiversiteit en bouwt dan ook de budgetten af. Gelderland richt zich alleen nog op bestrijding in hotspots van zeldzame insectensoorten.

In het buitenland wordt de aanpak ook teruggeschroefd. In Duitsland wordt vrijwel geen bestrijding meer uitgevoerd. In België (zowel Vlaanderen als Wallonië) wordt nog slechts beperkt bestreden, met focus op beschermde natuurgebieden en bij overlast. De soort wordt daar, net als in Nederland, als gevestigd beschouwd.